

2748
Diss. morb. spec. 2748
DISSERTATIONEM MEDICAM INAUGURALEM

DE

HAEMORRHAGIA NARIVM

— . . . —
P R A E S I D E

D. GEORGIO RVDOLPHO
BOEHMERO

THERAPIAE PROF. PVBL. ORD. ACADEMIAE SENIORE, PHY-
SICO PROVINCIALI ET SOC. OEC. LIPS. SODALI

P R O

GRADV DOCTORIS IN MEDICINA
ET CHIRVURGIA
RITE OBTINENDO

DIE XXX. MART. A. R. S. CIOCCCLIII,

H. L. Q. C.

PVBLICE DEFENDET

A V C T O R

CHRISTIANVS FRIDERICVS WILHELMVS ELTZ

BAERENWALDA - HERMVNDVRVS
MEDICINAE CANDIDATVS.

— . . . —
WITTENBERGAE,
LITERIS TZSCHIEDRICHII.

Pathol. spec.

446,30

morb spec 1455

1771

GEORGIUS WOLFF

1771

Georgii Wolff

Georgii Wolff

Georgii Wolff

Georgii Wolff

Georgii Wolff

VIRIS

PRAEÑOBILISSIMIS ET AMPLISSIMIS

IOANNI MICHAELI ELTZIO,

SENATVS ET CIVITATIS DRESDENSIS,

CHIRVRGO MERITISSIMO,

ET

GEORGIO ADAMO ELTZIO,

PRAEFECTVRAE, QVAE AEDIFICIORVM PVBLI-
CORVM MILITARIVM CVRAM GERIT, SVPRE-
MAE CHIRVRGO MERITISSIMO

AVVNCVLIS MEIS OB IN ME COLLATA BENEFICIA

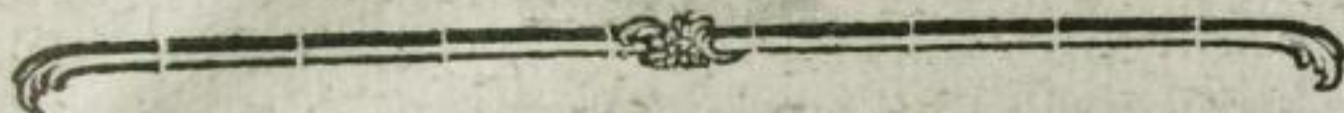
IN AETERNVM PIE COLENDIS

LIBELLVM ACADEMICVM

GRATISSIMA MENTE

B. D. D.

A V C T O R.

P r o o e m i u m.

Vt studiis Academicis finem imponam legibusque, quae exigunt, vt quilibet, qui ad Doctoris gradum adspirat, specimen aliquod publicum edat, satisfaciam, diu in ambiguo haesi, quamnam eligerem dissertationis materiam, de eiusmodi vero potissimum, quae aliqualem vtilitatem, vel saltem vltiori disquisitioni occasionem, praebere possit, inprimis agendum esse existimaui. Quoniam vero Haemorrhagiae adeo frequentes sunt, et omnino omnem medicorum attentionem et disquisitionem desiderant, tam, vt imminentes praecaveri, quam, vt iam praesentes coërceri, et tolli possint, conamen meum nemo forte inutile iudicabit, quod de Haemorrhagiarum specie quadam conscribere, apud animum constituerim. Etenim, si quis est, in tanta morborum multitudine accurate obseruandus et caute tractandus, potissimum est Haemorrhagia, haec enim non solum per se considerata omnem attentionem meretur et nulla, etiam si exigua videatur, negligi debet; immo ex illa saepissime alii producuntur morbi, interdum periculosissimi, qui forsitan, Haemorrhagia antea rite disquisita, et curata, orti non essent. Et hunc quidem humorem vniuersalem, sanguinem nimirum, e quo caeteri humores omnes, excepto chylo, elaborantur, et cuius circuitus ad conseruandam vitam tam necessarius est, vt ne per momentum quidem eo carere possimus, cuiusque effluxus ipse modo salutaris, modo nocius esse potest, hunc, inquam, humorem tam in naturali, quam in praeternaturali statu bene cognoscere eiusque indolem scitu maxime necessariam rite disquirere debere medicum, quis est, qui nesciat. Quoniam vero Haemorrhagiarum admodum variae sunt, et vario modo erumpunt, de hac inprimis Haemorrhagiarum specie agere, eamque paulo accuratius explanare, in animum induxi.

PARS I.

De Haemorrhagia in genere.

Ad Haemorrhagiam in genere quod attinet, et in se spectatam, a voce: αἷμα, sanguis, et ῥέω, fluo, descendit estque sanguinis e quodam corporis loco effluxus; addit GER. VAN SWIETEN a) Haemorrhagia propria vocabuli significatione copiosum sanguinis cum impetu effluxum denotat. Haemorrhagiae autem diuidi possunt: 1) in *consuetas* seu *naturales*, quae a causa naturali corporis proueniunt, et vtilis sunt; quorsum spectat mensruorum et lochiorum fluxus, 2) in *minus consuetas* seu *praeternaturales*, quae corpori interdum quidem salutare esse possunt, saepius autem non salutare seu nociuae sunt. Ad has referri debent, Haemorrhagia narium, Vomitus cruentus, Haemoptysis, Mictus cruentus, sanguis in dysenteria per anum emissus etc. Haemorrhagiam quodammodo singularem constituere videntur Haemorrhoides sanguineae, quae quidem olim a nonnullis naturalibus sanguinis eruptionibus annumeratae fuerunt; sed opinione hac iam dudum explosa, non nisi ad praeternaturales sanguinis effluxus referri debent; si vero corpus iam iis assuetum est, respectu solius huius corporis quodam modo pro fluxu salutari reputari possunt, quamuis alias semper pro statu praeternaturali habendae sint. Deinde diuidi possunt Haemorrhagiae 1) in *internas*, quae in partibus corporis interioribus occurrere solent; 2) in *externas*, quae externo corporis habitui accidunt. Porro etiam 1) in *criticas*, quae morbos, materia ad expulsionem rite praeparata, soluunt et aegrotis leuamen afferunt; 2) in *symptomaticas*, quae ad alium morbum accedunt et leuamen aegrotis non afferunt, sed potius morbum peiorem reddunt. Sic etiam 1) in *habituales*, ad quas semper quaedam praedispositio in corpore haeret et quae accidente causa occasionali semper oriuntur, 2) in *accidentales*, quae tantum casu quodam euenire solent sine quadam corporis dispositione. Tandem prae omnibus iam allegatis diuisionibus sequens mihi primaria videtur: dum

a) vid. Eius Comm. in Herm. Boerh. aphorism. de cogn. et cur. morb. L. Bat. 1743. Tom. I. pg. 346.

actiuas et *passiuas* inter se recte discernimus, 1) *actiuas* a causis internis, et a sanguinis motu in vasis aucto, vel a congestione sanguinis oriuntur, et sponte obueniunt, et vel sine, vel cum febre, quae variae indolis esse solet, coniunctae sunt; 2) *passiuas* autem non tam a causis internis, quam potius a laesionibus et irritamentis externis oriuntur, et rarius febrem sociam habent. Et si hae a causis internis proueniunt, non a sanguinis motu aucto in vasis, vel a congestione sanguinis versus certam partem deriuandae erunt; sed potius a sanguinis procliuitate in putredinem, vel a vasorum debilitate et erosione oriuntur.

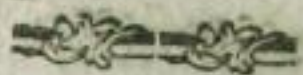
Symptomata Haemorrhagias concomitantia sunt: Peruigilium, Delirium, Vertigo, Dolores capitis, dorsi et lumborum, Surditas, Obnubilatio oculorum, Pulsus celer, Respiratio frequens, Palpitatio cordis, Suspirium, Anxietates et Angustiae praecordiorum, Agrypnia, Nausea, Horror atque Lassitudo.

Inter causas *praedisponentes* Haemorrhagiarum referri debet: Plethora, nimia sanguinis Tenuitas, Acrimoniae sanguinis, potissimum vero nimia Debilitas, et vasorum et reliqui corporis, Obstructiones viscerum, et *Vitia organica vasorum et viscerum*.

Causae occasionales sunt: Aër nimis rarus, summe calidus et frigidus, Motus nimius, acria vrinam pellentia Medicamenta, Vomitoria et Purgantia drastica, Potus spirituosus, animi Affectiones vehementiores, Sordes primarum viarum et Laesiones externae. *Causae proximae* a) *Anastomosis pathologica*, quae est nimia osculorum canalium ampliatio, b) *Diapedesis*, exsudatio sanguinis per fibras, latera canalium constituentes, nimis a se inuicem secedentes, ita vt inde interuallio-la, quamuis sine vera ruptura, oriantur; c) *Diaeresis*, quae fit vel per *Rixim*, siue vasis plenariam rupturam, vel per *Diabrosin* seu erosionem vasorum.

Diagnosis per se patet.

Prognosis. Indicantia sequentia in Haemorrhagiis pro malis iudicanda sunt, scilicet: in parte affecta Dolor vehemens, Debilitas insignis, Sudor frigidus, animi Deliquia vehementia, vix perceptibilis inter-

intermittens Pulsus, Respiratio intercepta, Sopor, Delirium, Pallor faciei et reliqui corporis, Frigus atque Conuulsio. Haemorrhagiae, quae ex vasis magnis, a resolutione sanguinis, ab acri et rodente materia, ab obstructionibus viscerum, seu vitiis organicis vasorum et viscerum, et a nimia debilitate vasorum et reliqui corporis etc. oriuntur, periculosissimae sunt. In genere Haemorrhagiae omnes, criticis exceptis, quippe quae salutare sunt, et semper maximam utilitatem adferunt, cuius corpori damnum inferunt et potissimum iis, quae iam debilia sunt; hinc etiam saepissime morbi periculosi sequuntur, Hydrops imprimis et Cachexia. BURSERIVS b) de Prognosi sequentia notauit: *Haemorrhagiam eo maius periculum afferre, quae e vasis insignioribus fit, non est qui non videat. Quo etiam profusior est, et breviori tempore plus sanguinis proiicit, ut aliquot eius librae cito effluant; quo imbecillior aeger videtur, et maxime si simul facies, labia, ungues, et reliquum corpus palleant, extrema frigeant, arteriae subeant, deficientque, Somnus occupet, et animus linquatur; eo propius imminet extremum vitae discrimen. Defectio vero animi non semper terrere omnino debet; nam interdum sanguis, quem reliqua auxilia cohibere non potuerunt, intercepto aliquantulum, aut quiescente cordis motu, cum minus, vel parum, imo nihil a tergo urgeatur, subsistit, concrevit in thrombos, et vasa aperta occludit, nisi etiam propria vi contractili constringantur. Periculosior quoque est ea, quae ab interna causa efficitur; aut certe non minus prudentiae, atque opis exigit ipsa, quam quae ab externa. In uniuersum facilius curatur, imo non raro per se ipsam, et sponte cessat, quae ex plethora oritur. Denique quaecumque fuerit Haemorrhagia, si pro eius duratione, copia sanguinis effusi modum non excedat, ex se sola non poterit magno detrimento esse. At si modum excesserit, animi deliquia, corporis languor, cachexia, hydrops timeri debent. Nec obstat proflare exempla quaedam sanguinis enormi copia excreti cum periculo quidem non exiguo, sed sine vitae iactura. Pessimum demum signum iure habetur, si ab Haemorrhagia pulsus occultentur, vacillent, euanescent, Syncope crebro ingruat, extrema frigeant, et membra conuellantur.*

PARS

b) vid. Eius Inst. med. pract. edit. noua, Lips. 1787. Vol. III. pg. 313.

De Haemorrhagia Narium in specie.

Quoniam vero non de omnibus Haemorrhagiarum speciebus agere, sed tantum modo illam, quae in et per Nares euenire solet, pertractare constituerim, priorem nunc relinquo et ad posteriorem me conuerto. Antequam autem hoc fieri potest, necessarium duxi, breuem Narium anatomicam descriptionem praemittere. Nasus, qui ex quatuordecim ossibus, quinque cartilaginibus et quatuor musculis componitur, in anteriore parte cranii haeret, partim inter orbitas, partim sub his. Per septum Narium, quod tam osseum, quam cartilagineum est, et partim ab osse, quod Vomer dicitur, partim a lamina perpendiculari ossis ethmoidei et partim denique a cartilagine septi Narium formatur, in duas cavitates diuiditur, quae, tam versus anterior et exterius faciei, quam versus posterius et interius super faucibus aperiuntur. In qualibet cavitare a) Ossa spongiosa tria, Os spongiosum superius, medium, et inferius; c) b) Meatus narium tres, supremus, medius et infimus; c) Saccus lacrymalis; d) Sinus, quorum quatuor sunt paria, nimirum, Sinus frontales, ethmoidales, sphaenoidales, et maxillares seu Anthrum. Higiori obseruantur. Omnis Nasi superficies interna, vt et cavitates tenui et subtili membrana, quae quasi est productio integumentorum communium, pituitaria seu Schneideriana dicta, obducitur. In hac membrana ingens copia vasorum, tam arteriosorum, quam venosorum, deprehenditur, adsunt quoque nerui, et folliculi mucosi, qui sic dictum mucum narium fecernunt. Arterias accipit ab arteria maxillari interna, ab ophthalmica et a coronariis labiorum, quae rami arteriae maxillaris externae sunt; Venas autem a truncis venosis eiusdem denominationis. Nervos, praeter par primum seu Olfactorium, accipit a trigemino, neruo maxillari superiori et neruo duro. Narium vsus spectat potissimum ad

c) Ita haec ossa numeravit et descripsit HILDEBRANDVS *im Lebrbuche der Anatomie*, Tom. III. pg. 179. §. 1657. alii autem duo modo in vna, et sic quatuor in vtraque cavitare assumunt.

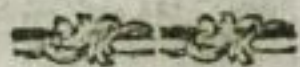

ad odorem, respirationem, et quodammodo loquelam. Ex qua quidem breui descriptione apparet, ob vasa in naribus praesentia sanguifera Haemorrhagiam in hac cauitate facillime oriri posse, eam autem semper medici attentione dignam esse. Est autem narium Haemorrhagia, *sanguinis praeternaturalis effluxus e naribus*; quae atque primario diuiditur in *actiuam* et *passiuam*; illa nempe, vt superius iam notatum fuit, a causis internis; partim ab vniuersali sanguinis motu aucto in vasis; partim a congestione sanguinis, oritur, et sponte, vel sine, vel cum febre obuenit. Haec actiua iterum subdividi potest; a) in *salutarem*, i. e. quae corpori leuamen affert, siue in morbis, siue extra morbos accedat; b) in *non salutarem* seu *noxiuam*, i. e. quae siue in morbis oriatur, siue non, corpori nullum leuamen producit. *Passiua* autem a laesionibus et irritamentis externis plerumque oritur, et si a causis internis prouenit, vel a sanguinis procliuitate in putredinem, vel a vasorum debilitate et erosionem oritur. Haemorrhagia narium duplici modo accidere potest, 1) vel sanguis guttatim effluit et tunc stillicidium vocatur; 2) vel vno flumine.

Symptomata praeter ea, quae in genere notauimus et in omni Haemorrhagia obseruantur, in hac quoque inueniuntur, accedunt vero alia, Anxietates subitaneae, Aurium tinnitus, Scintillae candentes ante oculos, et Rubor eorum, saepe etiam Visus nimis acutus, interdum Sternutatio, Lacrymae, Sensatio ponderis in naso et Intumescencia in faucibus. A Cel. GRVNERO imprimis sequentia notantur: d) *Congestiones versus caput, dolores capitis, et colli, surditas, pulsus arteriarum temporalium, rubor faciei, obnubilationes oculorum, terror in somno, pulsus magnus, plenus, fortis, undosus, dupliciter pulsans, pruritus nasi.* CVLLENIVS autem monuit: e) *Haemorrhagiam narium interdum oriri siue praegressis symptomatibus; potissimum si vis externa occasionem praebuerit, respectu vero internarum causarum symptomata recensuit; capitis dolorem, pulsationem temporum, ruborem oculorum et faciei, interdum*

d) vid. Eius *Physiologische u. patholog. Zeichenlehre*, Iena 1794. p. 250.

e) vid. Ej. *Anfangsgr. d. prakt. Arzneywissenschaft*, Lpz. 1778. 2. Tb. §. 776.

terdum etiam aluum obstructam, urinam pallidam, frigus pedum et horrorem super totum corpus ab aegroto perceptum. Addere liceat quoque ea, quae DREYSSIGIVS f) proposuit. Tensio quaedam spastica, tam in ambitu corporis, quam in partibus internis, praesertim in alui depositione, et siccitas quaedam obseruatur. In aliis sanguinis effluxus e naribus soporositate et somnolentia coniunctus percipitur. Haemorrhagia narium salutaris non guttatim, sed ita euenire debet, ut iusta copia sanguinis breuiori tempore effluat. Plerumque solummodo sanguis ex vna narium cavitare prouenire solet, et tunc forte, quia per vascula huius lateris tantummodo sanguis euacuatur, in omnibus vicinis vasis stases praesentes emendantur. Si autem sanguis ex utraque narium cavitare effluit, certe ad vehementem morbi gradum concludi poterit. Sanguinem in Haemorrhagia effluentem plerumque ex arteriis, rarius venis emanare contendunt. Interdum etiam Haemorrhagiam narium, per externa remedia suppressam, partes internas petere, atque nunc varia incommoda oriri, et aegroto dormienti saepe periculum suffocandi imminere, nullum est dubium. In obstructione hepatis sanguis e dextro narium cano et in obstructione lienis e sinistro effluere dicitur, et aberrationem ab hac regula pro signo malo habuerunt HIPPOCRATES g) et NICOLAI. h) Exempla etiam de Haemorrhagia narium periodica extare, obseruatum fuit a BLANCARDO, i) BERENS, k) ALBRECHTO. l)

Ad causas Haemorrhagiae narium Praedisponentes pertinent: Plethora, Debilitas vasorum et reliqui corporis, nimia sanguinis Tenuitas, nimia corporis sensibilis Constitutio, vel nimis stricta et rigida, hinc illi, qui Temperamentum sanguineum et cholericum habent,

B 2

bent,

f) vid. Ej. *Handbuch d. Pathologie der sogenannten chronischen Krankheiten*, Lpz. 1796. pg. 36-38.

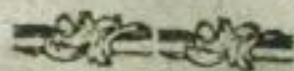
g) vid. Eius *Coac.* 202.

h) vid. Ej. *Patholog. Part. VI.* pg. 361. §. 547.

i) vid. Ej. *im 2ten Tb. der Holländischen Iabregister sonderb. Anmerk. 74.*

k) vid. *Ephem. Acad. Natur. D. III.* pg. 394.

l) vid. *Commerc. Norimb.* 1738. pg. 388.

bent, ad hanc Haemorrhagiam proclives sunt, Dispositio sanguinis ad putredinem, Acrimoniae Specificae et exanthematicae, incaute sanata ulcera et effluxus consueti, vel naturales vel artificiales suppressi, Obstructiones et Infarctus viscerum, Vitia organica vasorum et viscerum, Polypi, nimium corporis Incrementum, Dispositio haereditaria et s. p.

Occasionales. Frigus et Calor, aëris vicissitudines, Solis Aestui expositio, Victus aromaticus, nimis nutriens et calidus, Potus spirituosus et calidus, nimia in copia ingurgitatus, Motus et Exercitatio corporis nimis fortis, Saltatio et Equitatio immoderata, tiliarum Cantatio, nimis vehemens Risus, Veneris abusus, animi Affectio vehementior, Tussis vehemens, Sternutatio nimia, Vomitoria drastica et omnia Venena acria, Vomitus nimius, Haemorrhagiae suppressae, Vermes, Sordes primarum viarum, Flatus, Spasmus, Grauiditas, Motus febri- les vehementiores, capitis Concussio, pronus capitis Situs diu durans, Collaria nimis constricta, Balnea calida, Ulcera in cavitate narium, Emunctio et Sreatus nimis vehemens, Irritantia in nares inducta, Vuln- nera, Contusiones et omnes externae Narium laesiones. *Causa proxima* eadem est, quae in omnibus Haemorrhagiis deprehenditur, et superior notata fuit.

Diagnosis huius quoque Haemorrhagiae per se patet, sedulo au- tem attendendum, ne fallaciam committamus, turundis enim Naribus applicatis aliisque externis adhibitis stipticis remediis fieri solet, ut viis per Narium cavernas anteriores praeclusis, ad os et fauces regur- gitet sanguis adque exspuatur, grumosus plerumque, quandoque etiam floridior et fluidus; atque sic incaute hoc sanguinis sputum posset pro Haemoptoë haberi; quod et DREYSSIGIVS superius adducto loco annotavit.

Prognosis. Si Haemorrhagia Narium sponte in Hominibus ro- bustis ac plethoricis, vel in Infantibus, uti saepe fieri solet propter maiores congestiones sanguinis versus nares in hac aetate satis fre- quentes oritur; vel si ea aliis Haemorrhagiis substituitur, nullum ex- timescendum est periculum, sed hic, ut naturae effectus, considerari, immo etiam a multis morbis praecaveri potest, hinc, nisi alii pericu- losis-

lofissimi morbi, e. g. Epilepsia simul concurrant, non est suppruenda; quandoque tamen imminuenda, si nimia et nimis frequens fuerit; quo in casu certe omni cautela opus est, ne maior noxa atque periculum ex suppressione, quam ex continuata euacuatione timeri debeat.

Plura mirae Haemorrhagiae per plures dies noctesque continuatae exempla notarunt FORESTVS, m) SMETIVS, n) MORONVS; o) de prodigiosa Haemorrhagia, qua quadraginta sanguinis librae profluxere, retulit SCHENCKIVS, p) et ex Actis Eruditorum Lipsiensibus adduxit observationem KRAVSIVS, q) de Haemorrhagia narium Iuuenis, quae ab animi affectionibus orta erat, et per quam 75 librae sanguinis, non solum sine omni detrimento effluebant, sed etiam ab eo tempore sanus manebat, cum antea saepius morbis correptus fuisset. Attamen etiam exempla prostant de funesto Haemorrhagiae narium exitu, vnicum hic annotasse sufficiat. Refert HARDERVS r) casum, de Viro, qui eiusmodi pertinaci sanguinis per Nares effluxu diu vexatus, tandemque extinctus fuit, in quo Cor atque omnia vasa cruore prorsus exhausta fuerunt. Bonum quoque effectum narium Haemorrhagia producit, si ea morbis quibusdam sese associat, qui ab hac plerumque leuantur, immo curantur. Laudat eandem praesertim in Febribus continuis VOGEL, s) in simplici Synocho Idem t) interdum in Febribus catarrhalibus et gastricis SPRENGEL u) etiam in Febribus exanthematicis, e. g. in Scarlatina, Miliari et Variolis, attamen notandum, procliuitatem in putredinem adesse non debere, quoniam tunc varia mala producere posset. Commendarunt porro in Phrenitide GALENVS, x) in Peripneumonia,

B 3

m) Observatt. libr. XIII. obs. 14.

n) Miscellan. pg. 524.

o) vid. Eius Directorium, pg. 390.

p) vid. Eius Observatt. libr. I. fol. 197.

q) vid. Eius Abb. von Blutflüssen, p. 25.

r) vid. Eius Thesaurum observatt. pg. 188.

s) vid. Ej. Handbuch d. prakt. Arzneywissenschaft, Stendal 1781. 1. Th. p. 258.

t) loc. cit. pag. 300.

u) vid. Eius Handbuch d. Pathologie, Lpz. 1796. 2. Th. pg. 102. 177.

x) vid. Eius de Crisib. L. III. cap. 3.

nia SPRENGEL, y) in Hepatitide SWIETEN, z) in aurium Inflammatione et Synanche maxillari seu Angina parotidea VOGEL, a) in Rheumatismo SPRENGEL, b) in Tussi convulsiva et Cardialgia Idem, c) in Apoplexia v. STOERK, d) in Catalepsi AETIVS, e) nec non SPRENGEL, f) et sic etiam in Amaurosi, Epilepsia, Melancholia etc. In genere, inquit DREYSSIG, g) *Haemorrhagiam narium in omnibus morbis, in quibus venaesectio requiritur, utilem esse, quoniam eruptio sanguinis spontanea effectum magis beneficum in corpus exserat ac si eadem sanguinis copia arte euacuetur.* Si e contrario Haemorrhagia narium a Scorbuto, ab Acrimonia serophulosa etc. Obstructione viscerum, a Tenuitate sanguinis, Vitiis organicis vasorum et viscerum, et magna Debilitate vasorum et reliqui corporis orta fuerit; maximo cum periculo coniuncta est, vel, quia statim mortem, vel, morbos curatu difficillimos, ut: Hydropem, Cachexiam, Febrem lentam, et Phthysin adferre solet; nociuam quoque hanc esse euacuationem in Febri nervosa continua FRANK, h) in Febribus malignis et petechialibus WEPFERVS, i) in Febribus quartanis HIPPOCRATES, k) in Angina maligna GIRTANNER, l) interdum in Peripneumonia STOLL, m) in Hydrope SWIETEN n) docue-

- y) loc. cit. pg. 152.
 z) loc. cit. Tom. III. pg. 103.
 a) loc. cit. 4ter Theil, pg. 96. 159.
 b) loc. cit. pg. 502.
 c) loc. cit. 3. Theil, pg. 313. 227.
 d) vid. Eius *medicin. prakt. Unterricht für d. Feld- u. Landwundärzte der österr. Staaten, Wien 1786. 1. Theil, pg. 320.*
 e) vid. Ej. *Tetrabibl. II. Serm. II. cap. 4.*
 f) loc. cit. 3. Theil, pg. 302.
 g) loc. cit. pg. 40.
 h) vid. Ej. *Grundsätze üb. die Behandlung d. Krankheiten d. Menschen, Mannheim. 1794. Vol. I. p. 100. 105.*
 i) vid. Ej. *Cicutae aquat. histor. et nox. cap. 5. pg. 52.*
 k) vid. Ej. *Aphor. S. Sect. VIII.*
 l) vid. Ej. *Abb. üb. die Krankheiten d. Kinder, Berl. 1794. pg. 173.*
 m) vid. Ej. *Aphor. üb. d. Erkenntnis u. Behandl. der Fieber, übers. v. EYEREL, Wien 1787. p. 65.*
 n) loc. cit. Tom. IV. pg. 208.

cuertur. In genere in omni Haemorrhagia narium siue in Febris, siue extra febres obuemat, praesertim eo respiciendum est, an corpori salutaris sit, an potius noxia; Salutaris est, et sine periculo, si durante Haemorrhagia omnes, qui antea adfuerunt, affectus remittere incipiunt, et aegrotus leuamen et robur sentit. Noxia et cum maximo periculo e contrario coniuncta est, si aeger ratione debilitatis nullum sentit leuamen et antea praesentia Symptomata non immi- nuuntur, immo noua oriuntur, vt sunt: Sudor frigidus, animi Deliquia uehementia, Pulsus vix perceptibilis intermittens, Respiratio inter- cepta etc. Ab Haemorrhagia narium, a causis externis orta, per se in genere spectata, minus certe periculum metuendum est, quam, quae a causis internis producitur, attamen in omni prognosi formanda, non solum ad causas externas, sed etiam constitutionem corporis, et ad causas internas, quae accidentaliter accedunt, respiciendum est; vt de Haemorrhagiae effectibus certum Iudicium ferre possimus. BURSE- RIVS o) de Prognosi sequentia notauit: *Etenim vel copiose, et magno fluxu erumpit, et tunc vera est narium Haemorrhagia; vel guttatim, et parcius, lenteque exstillat, et tunc stillicidium dicitur. Quod vltimum in morbis symptomaticum est, atque inuutile naturae conamen; nihil enim pau- cum communiter esse potest criticum.* p) *Narium Haemorrhagia senibus*
in

o) loc. cit. Vol. III. pg. 314.

p) HIPPOCRATES, in Coac. n. 57. 337. 340. §. 269. Retulit Exp. Praeses, ad cineres vsque mihi venerandus, in Praelectionibus casum de aegro- to, febre catarrhali maligna laborante, qui septima die Haemorrhagia narium laborare coepit, quaeque per decem horas continuauit, et in- tra hoc tempus sedecim circiter libras sanguinis, amplis satis vasculis excepti, amisit. Copia hac sanguinis perterritus et cum in aegro nul- lum fere vitae signum amplius apparuerit pulsusque plane defecerit, de sistendo fluxu cogitauit; ast vix suppressa per aliquot horas Hae- morrhagia orta sunt uehementissima deliria, quae etiam ad decimum quartum diem continuarunt, quo de nouo accessit sanguinis per nares effluxus, sed admodum paucus, neque inde leuamen sensit aeger, potius continuo delirauit vsque ad vigesimum diem, quo purpura alba apparuit, quae vero citissime iterum euauit et eius loco gangraena in gluteis musculis satis amplo ambitu apparuit, qua aptis statim re- medijs tractata, tandem curata et aeger conseruatus fuit. Erat certe,

vt

inassuetis superueniens saepe apoplexiam praedicit. Si hominibus valde imbecillibus Haemorrhagia accedit, saepe vitam cum sanguine effundit, vel tabem relinquit, aut cataractam, glaucoma, guttam serenam, et oculorum caliginem et coecitatem. q) Hecticis vero, in quibus sanguis nimis resolutus est, et omnia vasa laxa sunt, Haemorrhagia mortem plerumque propinquam inducit.

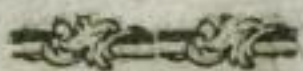
PARS III.

De Haemorrhagiae narium curatione.

Quibus nunc pertractatis restat, vt et pauca quaedam de Haemorrhagiae narium curatione addam. Vt autem omnis narium Haemorrhagia, quamuis et leuissima videatur, nunquam negligi, leniterque tractari, sed quam diligentissime disquiri debet; sic et respectu curationis, auxilia, huic Haemorrhagiae opponenda, sollicite eligenda et applicanda erunt, siue sint interna, siue externa. In curatione vero sequentia obseruari debent. Si haec Haemorrhagia, vt euacuatio sanitati conueniens, considerari potest, ea, vt iam superius monuimus, nullo modo est suppressenda, immo si etiam nimis aucta videatur et corpus inde debilitetur, leniora tantum Remedia adhibenda erunt e. g. Situs erectus capitis, Aër frigidior, temperantia Medicamenta, his enim mitigatur quidem, non vero subito sistitur. Si autem statim ab initio, vt euacuatio sanitati minus conueniens aestimanda, ea suppressi debet, et quidem sequenti modo. a) Si a plethora, nimio corporis motu, nimio calore, animi affectionibus, et inde producta sanguinis congestione et orgasmo orta fuit, Refrigerantia, Deriuantia, et animi affectus Moderantia, applicanda sunt, vt: Decubitus et erectus capitis Situs, Victus acidiusculus, refrigerans, sed non nutriens, Aër refrigerans, Oxymel simplex, Cremor tart. Nitrum, Sal ammon. Venae-

vt postea cognouit Exp. Praeses, prior Haemorrhagia vere critica, et si illa non suppressa fuisset, statim conualuisset aeger. Ideoque Auditores sedulo monuit, in febribus acutis, et si ingens et copiosa videtur narium Haemorrhagia, eandem tamen nunquam esse suppressendam.

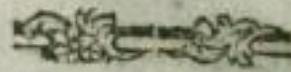
q) cfr. PLATNERI Ars medend. §. 269.

naefectio, Hirudines, Vesicatoria, Balnea pedum tepida, Clysmata.
b) Si autem stagnationes sanguinis in vasis et obstructiones causam
constituunt, propinanda sunt Resoluentia et Diluentia, vt: Potus aquo-
sus, Aquae minerales, Serum lactis, Decocta et Extracta Rad. Grami-
nis, Taraxaci, Saponariae etc. Salia media, vt: Sal ammon. Tart.
tartarificatus, Terra foliata tartar. etc. c) Si a sanguinis procliuitate in
putredinem, et Scorbuto deriuanda, adhibenda sunt tam externa, quam
interna, Antiseptica, Roborantia, Adstringentia et Antiscorbutica, vt:
Regimen acidulosum et refrigerans, Vinum, Acetum vini, Aër fixus,
Acida mineralia, Herb. Beccabungae, Cochleariae, Nasturt. aquat.
Cort. Chinae, Sinarubae, Cascarillae, Salicis, Rad. Columb. Lig.
Quassiae, Gumm. Chino, Camphora, Alumen, Tinct. Cinnamomi et
Flor. papav., Fomentationes frigidae, SCHMUCKERIANAE, e. g. vel
ex aqua, Sal. ammon. et Aceto praeparatae, immo et ipsa Glacies.
d) Nimia etiam tam totius corporis, quam vasorum debilitas, nimium-
que incrementum, tanquam causae consideranda sunt, atque tunc non
solum Roborantia et Adstringentia supra memorata conueniunt, ve-
rum etiam Alimenta apta et facile digerenda requiruntur. e) In cor-
poris constitutione vel nimis stricta, vel rigida, Emollientia et Rela-
xantia propinari debent, vt: Balnea tepida, Potus mucilaginosi calidi,
Inunctiones et Clysmata a seminibus oleosis parata etc. f) Tensiones
vasorum, spasmos, et constitutionem corporis nimis sensibilem corrigi-
mus per Emollientia supra memorata, et Antispasmodica, vt: Infu-
sum Chamomillae, Rad. Ipecacuanhae, Valerianae, Mosch. Castor.
Ass. foetid. Opiata, Flor. Zinci, et Clysmata. g) Transpirationem
suppressam restituimus per Diaphoretica, vt sunt Potus calidus, e. g.
Flor. sambuci, Mixtura simplex, Spiritus Mindereri, et tepida pe-
dum Balnea etc. h) In Haemorrhagiarum consuetarum suppressione,
iis vti debemus, quae speciatim illis conueniunt easque restituere va-
lent; inprimis hic ad Menstrua, ad Haemorrhoides erit respiciendum.
i) Si ab incaute sanatis vlceribus et effluxibus consuetis, vel naturali-
bus vel artificialibus, et inde in humoribus orta acrimonia dependet,
vlcera haec et effluxus, quantum fieri potest, restitui et humores acri-
monia infecti destrui et inuolui debent, adhibeantur itaque Decocta

C

et

et Extract. Rad. Graminis, Tarax. Stipites Dulcamarae etc. Serum lactis, Spirit. Mindereri, Salia media, Aquae minerales, Fonticuli, Setacea, Vesicatoria et Balnea tepida etc. k) De acrimoniis variis exanthematicis aliisque specificis corrigendis conferri merentur SACHTLEBENT) et SELLE, s) qui satis copiose et erudite de his egerunt. l) Etsi rarius, quandoque tamen ab assumtis venenis originem ducit; haec autem pro sua diuersa indole, diuersa quoque desiderant Antidota; e. g. Oleosa et Mucilaginosa contra venena acria; Acida vegetabilia contra narcotica, in omnibus autem Aqua tepida, et Vomitoria conueniunt. m) Frequentius fordes gastricae in causa sunt; et si hae versus superiora vrgent, Vomitoria, vt: Tartar. emet. Rad. Ipecacuanhae, si autem versus inferiora, lenia Purgantia, vt: Manna Calabr. Pulp. Tamarind. et Cassiae, Sal Glauberi, amarum, et polychrest. Seignette, conueniunt. n) A flatibus quoque et obstructione alui oriri solet, tuncque sumenda sunt non solum Carminatiua, vt: Flor. Chamomillae, Cort. Aurant. Menth. crisp. et piperit. etc. sed etiam Aperientia, Emollientia et si flatus et obstructio a laxitate canalium intesti- norum dependet, Roborantia, supra commemorata. Sic quoque per apta remedia omnes aliae causae, quae Haemorrhagiae narium occasio- nem praebere possint, remouendae erunt; e. gr. o) *Diaeta aromatica*, spirituosa, laute nutriens et calida sensim sensimque mutanda aliaque ac constitutioni corporis aptior suadenda. p) Habent quoque Vermes cum naribus consensum, si tales adsunt, Anthelmintica; vt: Sem. San- tonici et Tanaceti, Rad. Filic. Valerianae, Vitriol. mart. etc. q) Vo- mitus nimius, quomodocunque ortus, vel etiam a vomitoriis drasticis productus; vt et r) nimis vehemens Tussis secundum suas diuersas causas considerari et emendari debet; sic quoque s) nimia Sternuta- tio, Antisternutatoria, e. g. Vapores emollientes et Iniectiones in na- res ex lacte et aliis mucilaginosis paratae, desiderat. t) De Polypis nihil moneam, conferantur scripta chirurgica RICHTERIT) et BERN- STEI-

r) vid. Ej. *prakt. Pathologie u. Therapie der auszebr. Krankheiten*, 1792.

s) vid. *Eius Medic. Clinic.* 1797.

t) vid. Ej. *Anfangsgründe d. Wundarzneykunst*, 1788.

STEINII u) aliorumque. Vitia organica vasorum et viscerum, raro vel nunquam emendari possunt, ideoque apta tantummodo commendatur diaeta, et euitentur sedulo omnia, quae congestiones et orgasmos producere possunt. w) Inter causas satis frequentes dispositio quoque haereditaria est numeranda, et in hac ea obseruanda, quae superius notauimus, scilicet an corpori sit utilis vel noxia? etiamsi noxia visa fuerit, ea tamen non statim supprimenda, sed tantummodo mitiganda, si autem nimis vehemens et cum periculo vitae coniuncta esset, hinc illa adhiberi debent Remedia, quae infra indicabo. x) Laesiones externae et irritamenta auxilia chirurgica requirunt, de quibus conferantur BELLII x) et RICHTERI y) scripta. Cum autem causae nunc commemoratae non semper et sufficienter cognosci, vel saltem non statim vel prorsus non remoueri possint, ideoque haec Haemorrhagia partim propter vehementiam, partim durationem nimiam non solum aegrotos valde debilitet, verum etiam mortem facile inferat, statim per apta et efficacia Remedia sisti debet, postea autem causae melius accuratiusque disquiri, et, si fieri potest, remoueri debent. Remedia huc pertinentia sunt: Refrigerium, Quies corporis, Situs capitis erectus, Locus tenebrosus. *Vt collum ab omnibus vestimentis liberetur, et omnia aliis locis corpori nimis adstricta vestimenta soluantur, recte monuit BERNSTEIN.* z) Potus acidi, et refrigerantes, Medicamenta temperantia, Fomentationes frigidae supra laudatae, ceruici, capiti et naribus, commode etiam regioni lumbari et membris genitalibus applicandae. Solutionem aluminis vel alius fluidi adstringentis, vt gargarisma, valde profuisse BELLIVS a) notauit. Alumen, Vitriolum, Ichtyocola, haec in aqua soluta, Spiritus vini concentratus, Liquor anod. Hoffm. Aqua vulneraria THEDII, partim cum turundis narium cauitati applicari, partim vero etiam iniici possunt. Boletus igniarius, Agaricus, Balnea tepida pedum bene conducunt, plus vero praestat Venaesectio. *Cucurbitulas siccas*

u) vid. Ej. *prakt. Handbuch f. Wundärzte u. Geburtshelfer*, 1790.

x) vid. Ej. *Lehrbegriff der Wundarzneykunst*, 1793.

y) loc. cit.

z) loc. cit. Tom. I. pg. 576.

a) loc. cit. Tom. III. pg. 461.

siccās sive vacuas sub costis spuris applicatas commendat KNEMPF b) *Extremitates etiam fasciis inuolui possunt, ad sanguinis effluxum exhibendum; attamen hoc caute fieri debet, ne inde congestiones versus pectus excitentur, bene monente BERNSTEINIO. c)* Si autem omnia, Haemorrhagiae narium opposita, Auxilia, frustra sunt adhibita tunc BELLIUS d) *Compressiones suadet.*

b) vid. *Ej. medicin. Handbuch*, ed. nouiss. 1796. pg. 328.

c) loc. cit. pg. 576.

d) loc. cit. pg. 463.

T H E S E S.

- I. *Aër nimis calidus grauiora infert mala, quam nimis frigidus.*
 - II. *E sola pulmonum substantia ad infanticidium concludi nequit.*
 - III. *Vulnus mucroni cordis inflictum non pro absolute lethale iudicandum est.*
 - IV. *Pulsus durus solus inflammationem non indicat.*
 - V. *Purgantia drastica saepe magis nocere, quam iuuare videntur.*
 - VI. *Mercurius solubilis Habnemannii in morbis venereis omnino commendandus est.*
-